

KAVRAM VE KAVRAMLAŞTIRMA AÇISINDAN ALEVİLİK VE BEKTAŞİLİK

Asiye DUMAN*

Özet

Dil, bir kelimeler yığını değil, insanın duygu, düşünce ve hayal dünyasını paylaşma aracıdır. Bu paylaşımın istenen şekilde gerçekleşebilmesi, kelimelerin, zihinlerde kurduğu dünyanın yani kavramların alıcı için de verici içinde aynı; en azından birbirine yakın olmasına bağlıdır. Düşünen, yorumlayan ve sosyal çevresiyle iletişim kurmak isteyen insan için kelimeler birer temsilcidir. Onların temsil ettiği nesne, anlayış, olay, durum vs. hafızada kayıtlıdır. İnsan, kavram adı verilen bu kayıtları muhatabına kelimeler aracılığıyla iletir. Muhatap da aynı şekilde kelimenin kendi zihnindeki tasarımları çerçevesinde onu anlamlandırır. Bir iletişim sürecinde kullanılan kelimelerin alıcı ile verici zihnindeki tasarımları farklı olursa iletişim gerçekleşmez. Sosyal değerleri temsil eden kelimelerin bireyler tarafından farklı şekillerde kavramlaştırılması ise toplum içinde duygu ve düşünce birliğinin sağlanmasını oldukça zorlaştırır. Çünkü aynı dili kullandığını zanneden insanlar aslında farklı diller kullanırlar. Başka bir deyişle kelimelere farklı değerler yükler; algılama,anlama ve anlatmada bu değerlerin etkisinde kalarak birbirlerini anlayamazlar. Özellikle inanca bağlı kavramlar, inancı yaşayanlarla ona yabancı olanlar arasında düşünce ve yaşayış tarzı bakımından önemli farklılıklar oluşturur. Bugün ülkemizde, değerlerimizi temsil eden kelimeler, çok farklı şekillerde kavramlaştırılıp kullanılmaktadır. Alevilik ve Bektaşilik de toplumumuzda, bireyler ve gruplar tarafından farklı şekillerde kavramlaştırılan kelimelerdendir.

Anahtar Kelimeler: Kelime, kavram, kavramlaştırma, Alevilik ve Bektaşilik

ALEVISM AND BEKTASHISM AS TERM AND TERMINOLOGY

Abstract

Language is not a pile of words; it is a tool for sharing one's feelings, thoughts and imaginations. That being taken place of this sharing as expected depends on that the words, and their world established in people's mind, in other words, concepts are the same for receiver and transmitter or at least are close to each other. For the person who thinks, interprets and wants to communicate with social environment, the words are representatives. Object, understanding, event, situation, etc. that they represent are registered in the memory. Human passes the records which are named as concept to the interlocutor through the words. Interlocutor gives it a meaning within the framework of designs of the words in his own mind in the same way. Communication does not occur if designs of the words in the mind of receiver and transmitter used in a communication process are different. Conceptualisation of the words that represent social values differently by individuals makes it very difficult to

* Yrd. Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Ankara/Türkiye, asiye@gazi.edu.tr

ensure the unity of feeling and thought in the community because people who think that they use the same language actually use different languages. In other words, they loads different values to the words; they cannot understand each other by staying the influence of this values in perception, understanding and explaining. In particular, faith-based concepts create significant differences in terms of style of thinking and way of living between those who live the belief and those who are unfamiliar to this. Today in our country, the words that represent our values are used by conceptualizing in many different ways. Alevism and Bektashism are also the words that are conceptualized in different ways by individuals and groups in our society.

Keywords: Word, concept, conceptualization, Alevism and Bektashism.

Giriş

Günümüzün en önemli sorunlarından biri de kavram kargaşasıdır. Kavram kargaşası yüzünden insanlar birbirlerini yanlış anlamakta, düşünceler yanlış ve dile getiriliş amacından çok farklı şekillerde değerlendirilip yorumlanmaktadır. Bu iletişim sorunu da sosyal düzende aksamalara sebep olmaktadır. Kültür tarihimiz açısından uzun bir geçmişe dayanan Alevilik ve Bektaşilik de bugün, ne olduğu, nasıl algılanıp değerlendirilmesi gerektiği hakkında üzerinde toplumsal uzlaşa sağlanamayan bir düşünce ve yaşama biçimidir. Dolayısıyla Alevilik ve Bektaşiliğin ne anlama geldiğinin, nasıl kavramlaştırıldığıının ele alınıp değerlendirilmesi son derece önemlidir. Bu düşünceden hareketle yapılan bu çalışmada, farklı olguları ifade ettiği bilinen ama genellikle aynı anlamda kullanıldığı gözlemlenen Alevilik ve Bektaşilik, genel kabule uygun şekilde aynı kavramı temsil eden kelimeler olarak değerlendirilecektir. Ancak daha önce konuya zemin hazırlanması amacıyla kavramın ve kavramlaştırmanın ne olduğu üzerinde durulacaktır. İnsan düşünen, çevresini gözlemleyen; bu düşünce ve gözlemlerini, onlardan elde ettiği birikimleri paylaşmak ihtiyacı duyan bir varlıktır. İnsanlar arasındaki en yaygın ve en etkil i anlaşma aracı olan dil, insanın bu paylaşma ihtiyacını karşılama gayretinin bir ürünüdür.

İnsanlar arasında iletişim aracı olan, dil toplumdan topluma değişir. Aynı dille anlaşılan insanlar, varlık, durum ve olaylara aynı anlamı yüklerler. Bu da ortak dili ve kültürü oluşturur. Zamanla bazı ifadeler kavramlaşarak anlam genişlemesine uğrar. “Kavramlar, insanoğlunun yetiştiği çevreye, birikimlerine ve ruhsal yapısına göre bireyden bireye ayrımlar göstermekle birlikte aynı dil birliği içindeki insanlarda, aşağı yukarı belli bir niteliğe sahiptir.” (Aksan, 2006: 42). Bir kavramın sosyal, kültürel ve ekonomik ilgileri bakımından karşılığının kullanıldığı yere göre farklılık göstermesi de bundandır. Ancak genel algılarda çok büyük farklılık olmaz. Burada dikkat edilecek nokta, sadece adın yani varlığı temsil eden kelimenin değil kavramın da ortak olmasıdır. Bilindiği gibi dilin hammaddesi, temel malzemesi olan kelimeler, kavramların dildeki karşılıklarıdır (Karahan, 2011:34). Bu yüzden iki

insanın anlaşılması doğrudan doğruya onların kavramlar dünyasına bağlıdır. Bir nesnenin veya düşüncenin zihindeki soyut ve genel tasarımı, şeklinde tanımlanan kavram, Aksan (2006:41)'a göre “İnsanın çevresindeki nesnelere, olay ve durumlara ait kişisel gözlem ve deneyimlerine dayanan tasarımlarının zihninde yer eden ve bir soyutlamayla dile dönmüş yönüdür.” Bu tanımlar gösteriyor ki, dilin, kelime ve kavram olmak üzere iki yönü, iki boyutu vardır. Özellikle sosyal değerler ve soyut konular bağlamında dilin bu iki boyutu dikkatle değerlendirilmelidir. Çünkü bireylerin topluluk, toplulukların millet hâline gelmesi ve millet hayatının devam etmesinde ortak kelimelerin; özellikle de sosyal değerleri ve soyut kavramları temsil eden ortak kelimelerin aynı şekilde kavramlaştırılması çok önemlidir. Aksi durumda, bireyler arasında duygu ve düşünce birliğinin sağlanması ve millet hayatının devamı mümkün olmaz.

“Hayat boyunca öğrenilen kelimeler, bizim hafızamızda onların hayali ile beraber gözle görünmez bir dünya yaratır” (Kaplan, 1988: 184). İnsanlar birbirleriyle kelimeler aracılığıyla iletişim kurarken aslında zihinlerindeki bu dünyanın kapılarını açmaya, bu dünyayı göstermeye çalışırlar. Yeni öğrenilen bir kelime ile temeli atılan bu dünya, okunan, dinlenen, görülen, yaşanan, beğenilen, amaçlanan, tercih edilen, mecbur kalınan, inanılan vs. etkisiyle şekillenir. Aynı zamanda yeni düşünce ve yaşayış tarzının belirlenmesinde etkili olur. İnsan, ilk defa gördüğü bir varlık, durum, davranış adı olarak, bir metinde karşılaşmak suretiyle vb. şekillerde yeni kelimeler öğrenir. Bu öğrenme, ilk anda o adı veya metindeki anlamı hafızaya kaydetmek şeklinde gerçekleşir. Fakat zamanla o anlam çerçevesi genişler, diğer birikimler içinde, konusuna göre onlarla ilişkili ama kendi içinde ayrı bir bütünlük taşıyan bir birikim hâline gelerek kavramlaşır. Kelimenin kavramlaştırılması sürecinde, kullanıldığı bağlam ve öğrenenin yaşantıları büyük önem taşır. Diyelim ki bir metinde *ılgar* kelimesi geçti ve bunun anlamı bilinmiyor. Sözlükten, bu kelimenin “Dizginleri koyuverilmiş atın dört nala koşması”, “Atla ansızın yapılan doludizgin saldırı” (TDK) anlamlarına geldiği öğrenilir ve o anda metin anlaşılır. Aynı kelime daha sonraki iletişim süreçlerinde kullanılmazsa ya pasif kelime kadrosunda kayıtlı olarak kalır ya da unutulur. Ama öğrenen, daha sonraki süreçlerde bu kelimeyle karşılaştıkça zihnine kaydettiği anlam da pekişecektir. Kelime, daha çok, ılgarların insanları yersiz yurtsuz ve perişan; çocukları öksüz, çaresiz bıraktığı düşüncesini verecek şekilde kullanılırsa anlamı da, öğrenenin zihnindeki birikime bağlı olarak haince, acımasızca, vahşice saldırılarla ilişkilendirilir. Böylece *ılgar* kelimesi, *vahşice saldırı* şeklinde kavramlaştırılır. Kelimeyi bu şekilde kavramlaştıran insanın, ılgarların yerine göre gerekli ve doğru olduğunu düşünmesi de onu iyi bir anlamda kullanması da mümkün değildir. Aynı kelime, mesela; “Selam doğudan batıya/ ılgar ile yürüyene/ Ne mutlu Türk’üm diyene” (Cebeci, 2003: 56). gibi metinlerde kullanılırsa, vahşice saldırı görüntüleriyle değil insanın göğsünü kabartan fetih

görüntüleriyle ilişkilendirilir. Fetih anlayışı çerçevesinde anlamlandırılır, kullanılır. Kelimeyi bu şekilde kavramlaştıran insan da ılgarları kötülükle ilişkilendirmez, onun gereksiz veya yanlış olduğunu düşünmez. Aksine bu kelimeyi mertlik, kahramanlıkla, *akınlarda çocuklar gibi şen* olan Türk akıncılarıyla ilişkilendirir, ılgarın duruma göre gerekli ve önemli olduğunu düşünür. Böylece ılgar kelimesi öğrenenin zihninde yeni bir dünya yaratmış; “kavramlaşmış” olur. Kısaca kelime sestir, yazıdır; kavram ise o sesin, yazının zihinde çizdiği tasarım, kurduğu dünyadır.

Değerlendirmeler

Kelime ve kavram konusuna dilin kullanımını açısından bakıldığında çok farklı durumların ortaya çıktığı görülmektedir. Bunlar birkaç bölüm hâlinde ele alınabilir:

a)Toplumun geneli tarafından, kelimenin sözlükte verilen tanımlarından sadece birinin kavramlaştırılması da mümkündür.

Bilindiği gibi sözlükler, bir dilin genel söz varlığını içeren eserlerdir. Bu eserlerde birden fazla anlamı olan kelimelerin ilk anlamı birinci sırada verilir. Ancak kelimenin, toplum veya birey tarafından kavramlaştırılması, verilen anlamların zihinlerdeki önem derecesi sözlüktekenden farklı olabilmektedir. “Mevla” kelimesi, bu açıdan dikkate değer örneklerdendir. Sözlüklerde (Devellioğlu, 1980; TDK) bu kelimenin birinci anlamı *efendi, sahip, malik*; ikinci anlamı ise *Allah, Tanrı*’dır. Oysa Türkçe konuşan, Türkçeyle anlaşılan insanlar bu kelimeyi Allah, Tanrı anlamıyla kavramlaştırmışlar ve öyle kullanmaktadırlar. Bu kelimenin sözlük anlamına göre her insan *mevla* olabilir ama Türk toplumunun kavramlaştırmasına göre Allah’tan başka *Mevla* yoktur.

“Mevla’m bu taş a can versin.”, “Kadir Mevla’m senden bir dileğim var.”, türküleri; “Görelim Mevla neyler, neylerse güzel eyler.” sözü gibi örnekler bu kelimeyi toplum olarak nasıl kavramlaştırdığımızın göstergeleridir. Oysa “Bu kalemin mevlâsı kim?”, “Ev mevlâsı geldi.” vb. cümlelere rastlanmaz. Bu durumda, anılan kelimenin sözlükteki “sahip” anlamının toplumumuz açısından taşıdığı bir kavramsal değeri yoktur.

b)Kelimenin karşıladığı kavram tarihî süreçte değişebilir.

Türkçenin tarihî sürecinde bu değişime birçok örnek verilebilir. Örneğin, DLT (1986: 754)’ye göre yas kelimesi geçmişte “zarar, ziyan”; “ölüm, helâk” anlamlarını taşıyan bugün bu kelime, büyük kayıplar için duyulan derin üzüntüyü ifade etmektedir. Yine DLT(1986: 155)’de çocuk kelimesi “ domuz yavrusu, her şeyin küçüğü” olarak tanımlanmaktadır. Oysa bugün aynı kelime, sadece küçük yaştaki insanı temsil etmektedir. “Bu çiftlikte her gün yirmi çocuk kesiliyor.” cümlesi kelimenin geçmişte karşıladığı kavrama göre sıradan bir cümle. Bugünkü anlamına

göre ise insanın tüylerini diken diken eden bir vahşeti dile getirir. Bu örnekler de dilde, kelimenin karşıladığı kavramın zamanla ne kadar değişebildiğini gösterir.

c) Bir varlık, aynı şekilde adlandırılmasına rağmen farklı şekilde kavramlaştırılabilir.

Bu konu için Hz. İsa örneğini verebiliriz. Hz. İsa adı dünyada sadece bir varlığı, bir insanı temsil eder. Kavramlaştırma açısından bakıldığında ise iki Hz. İsa olduğu görülür. Bunlardan birincisi Hıristiyanlığa göre Hz. İsa'dır ve o İsa Allah'ın hem oğludur hem de elçisidir. İkincisi ise Müslümanlığa göre Hz. İsa; Allah'ın kulu ve elçisi İsa'dır. Şüphesiz ki Allah birdir, doğurulmamıştır, doğurmamıştır. Dinler açısından bakıldığında ise Allah, bir tarafta doğurulmamış, doğmamış bir varlık; diğer tarafta Hz. İsa'nın babası olarak kavramlaştırılmıştır. Bu durumda aynı dili kullansa bile bir Müslümanla bir Hıristiyan, Allah ve Hz. İsa kelimeleriyle aynı varlıkları işaret edemez. Bilindiği gibi Gagauzlar genel olarak Hıristiyanlığı benimseyen ve Türkiye Türkçesiyle gayet rahat anlaşabildiğimiz Türk topluluğudur. Günlük iletişimde bir Gagauz Türk'ü de bir Türkiye Türk'ü de "Elma aldım." veya "Kitap okudum." diyebilir. Ancak bir Gagauz Türk'ünün belki de her gün defalarca söylediği "İsa korusun." cümlesini, geneli Müslüman olan Türkiye Türklerinden duymak mümkün değildir.

ç) Aynı kelime, aynı dili kullanan, aynı dine ve aynı topluma mensup bireyler tarafından farklı şekillerde kavramlaştırılabilir.

İlk anda bunun mümkün olmadığı düşünülebilir. Çünkü dili, dini, mensup olduğu toplumu ortak olan insanların doğal olarak kavramlar dünyasının da ortak olması gerekir. Bunun genel çerçevede böyle olduğu yukarıda belirtilmişti. Ancak kişisel birikimler, farklı hayat şartları ve anlayışları, bireylerin aynı kelimeyi farklı şekillerde kavramlaştırmalarına sebep olmaktadır. Bunun sonucunda toplum içinde, aynı kelimeleri kullandığı hâlde aynı dili kullanmayan, düşünce dünyaları farklı şekillenmiş bireyler yetişecektir. Günümüzde olduğu gibi yanlış eğitim, dil ve kültür politikalarıyla bu farklılıkların her gün biraz daha çeşitlendirilip derinleştirilmesi ise toplumsal uzlaşmanın, milli birliğin sağlanmasını imkânsız hâle getirir.

Aynı kelimelerle farklı duygu ve düşüncelerin ifade edilmesine *kavram kargaşası* diyebiliriz. Bugün toplumumuzda, özellikle sosyal değerlerle ilgili konularda yazık ki tam bir kavram kargaşası yaşanmaktadır. Milliyetçilik, laiklik, dindarlık, çağdaşlık gibi kelimelere, bu satırları okuyanlar tarafından dahi çok farklı anlamlar verilecektir. Mesela çağdaşlık, kendi değerlerini tamamen reddetmek şeklinde de anlaşılabilir, geleneksel değerlerini günün şartlarını dikkate alarak yaşatmak şeklinde de. Bu durumda, çağdaş olmak veya olmamak konusunda veya bu kavramla ilgili herhangi bir fikir üzerinde toplumsal uzlaşma sağlanması mümkün olmaz. Çağdaşlığın sözlükteki tanımı elbette bellidir ama toplumun sözlükle değil dille anlaştığı da unutulmamalıdır.

Belirtildiği gibi bu ve benzeri kelimeleri kavramlaştırmada, anlamlandırmada bireysel farklılıklar arttıkça toplum içinde duygu ve düşünce birliğinin sağlanması zorlaşır. Farklılıklar ne kadar az ise milli birlik de o ölçüde kolay sağlanır. Bu etkisi sebebiyle “Günümüzde anlam yani zihin ve kültür gücü en değerli varlıktır” (Başer, 2009: 27).

Bugün, bir kavram olarak Alevilik ve Bektaşilik üzerinde de anlaşma sağlanamamaktadır. Türkçe Sözlük’te “Hz. Ali yanlısı olma durumu.” diye tanımlanan Alevilik, toplumumuzda çok farklı şekillerde kavramlaştırılmaktadır. Çünkü bu konuda birikimler, yaşantılar ve anlayışlar farklıdır. Evet, normal şartlarda her Müslüman Hz. Ali yanlısıdır ve sözlüğe göre her Müslüman Alevi’dir. Fakat öyle olmadığı biliniyor. Çünkü Alevi’nin kime, neye göre, neden Hz. Ali yanlısı olup neye göre kimin, neyin karşısında durduğu yeterince bilinmiyor. Aynı şekilde “Bektaşi kim, Bektaşilik ne; bugün neden Alevilikle Bektaşilik birlikte ve aynı kavramın karşılığı olarak kullanılıyor?” gibi sorular bu toplum bireylerinin geneli tarafından cevaplanamıyor. Konu çerçevesinde bilinenler farklı, yaşananlar farklı, anlayışlar farklı, yorumlar farklı. Bu farklılıklar, çeşitli ortamlarda yeri geldikçe dillendirilmekte ve yazık ki çeşitli sebep, amaç ve araçlarla da her gün biraz daha derinleştirilmektedir. Aşağıdaki cümlelerin, toplumumuzda, Alevilik ve Bektaşilik konusunda kabul edilen görüşleri genel çerçevesiyle ortaya koyduğunu söylemek mümkündür. Bu hüküm cümleleri, üniversite mezunu bireyler arasında konuyla ilgili olarak yapılan soruşturma sırasında dile getirilen görüşleri yansıtmaktadır:

- “Ben Alevilik ve Bektaşilikle Sünnilik arasında herhangi bir fark olmadığını düşünüyorum.”

- “Alevilik ve Bektaşilik denilince iyi insanlar geliyor aklıma.”

- “Alevilik ve Bektaşilik, tanıdığım kişiler dahilinde Caferi mezhebi denilen mezhebe gönül vermiş kişilerin inanmış oldukları bir nevi kültürdür.”

- “Alevilik ve Bektaşilik, Hz. Muhammed’in ve ehlibeytinin (Hz. Ali, Hz. Fatıma ve çocukları Hz. Hüseyin, Hz. Hasan) yolundan giden insanların oluşturduğu inancın tam adıdır. Alevilik ve Bektaşilik, İslamiyet’in tam merkezidir.”

- “Alevilik ve Bektaşilik, İslamiyet’in güzel özelliklerinden esinlenmiş bir inanç, bir yaşama biçimi bence. Asla bir din, bir mezhep değildir.”

- “Bence Alevilik ve Bektaşilik, Allah’a müzikle, sevgiyle ibadet etmektir.”

- “Ben Alevi bir amcanın Yasin okuduğunu görene kadar Alevi ve Bektaşileri tabakta yemek bırakan, çok içki içmek zorunda olup alkolü çok seven, inancı zayıf kişiler olarak düşünürdüm. Şimdi ise onların çok okuyan, kültürlü, birbirlerine çok bağlı ve güvendikleri kişiden asla vazgeçmeyen insanlar olduklarına inanıyorum.”

- “Alevilik ve Bektaşilik, peygamberliğin, Hz. Muhammed’in değil Hz. Ali’nin hakkı olduğu inancıdır.”

- “ Alevilik ve Bektaşılık, Hz. Muhammed’e inanmamaktır. Bizde Alevi ve Bektaşî’ye kız verilmez, Alevi ve Bektaşî’den kız alınmaz.”

- “Alevilik ve Bektaşılık, asıl Türk geleneklerini yaşatmaktadır.”

Bir Alevi-Bektaşî dedesine göre ise Alevilik ve Bektaşılık, “Hz. Ali’ye yandaş olan topluluğun İslam dini içerisinde kendine özgü ibadet ve evrensel düşüncesiyle oluşturduğu inanç sistemidir” (Rençber, 2010: 396). Bu tanımlar bize birçok Alevilik ve Bektaşılık anlayışı olduğunu söylüyor. Alevilik ve Bektaşılık Sünnilikle aynı mı? Alevilik ve Bektaşılık, İslamiyet’in merkezi mi yoksa Hz. Muhammed’in peygamberliğini inkar etmek mi? Caferî mezhebine gönül vermek mi yoksa asla bir mezhep değil mi? Bütün bu tanımlar, sorular bizi şu sonuca götürmektedir: Sözlüklerde kelimelerin genel tanımları verilse de bunlar dili kullanan bireyler tarafından farklı şekillerde kavramlaştırılabilmektedir. Aynı kelimeleri farklı şekillerde kavramlaştıran insanların, aynı kelimeleri kullansalar da aynı dili kullandıkları düşünülemez, o kavramlar üzerinde anlaşmaları mümkün olmaz. Yukarıda belirtildiği üzere Alevilik ve Bektaşılık de toplum bireylerinin farklı anlam yükleyip kavramlaştırdığı kelimelerdendir. Bu sebeple bir iletişim sürecinde verici Alevilik ve Bektaşılık kelimelerini kullandığında alıcı bundan sadece kendi zihnindeki Alevilik ve Bektaşiliğe göre bir anlam çıkarmamalıdır. Vericinin zihnindeki Alevi ve Bektaşiliğin de ne olduğunu anlamaya çalışmalıdır. Daha da önemlisi, toplum, ortak kelimeleri aynı şekilde kavramlaştırmalı, eğitim sistemi ve iletişim araçları da buna hizmet etmelidir.

Konuya sadece bir kavram farklılığı açısından da bakılamaz. Kavramlar, düşünce ve yaşayış biçimini etkilediği için kendi çerçevesinde yeni kavramların doğmasına zemin hazırlar. Yeni kavramlar da genellikle yine ortak dilin kelimeleriyle ifade edilir. Böylece toplum içindeki farklı kavramlaştırmalar, başka farklı kavram ve kavramlaştırmaları beraberinde getirir. Konuyu, Alevilik ve Bektaşılık açısından önemli olan “ocak” ve “dede” örnekleriyle somutlaştırmak mümkündür: Bilindiği gibi “ocak” ve “dede” kelimeleri Türkiye Türkçesinin canlı, sık kullanılan kelimeleri arasındadır dolayısıyla da toplumun geneli tarafından aynı şekilde kavramlaştırılmıştır. *Ocağın*, Türk kültür tarihi ve düşünce dünyasının çok önemli kavramlarından biri olduğu da ayrıca belirtilmelidir. Ancak Alevilik ve Bektaşılık açısından bu kelimeler daha özel anlamlar taşır. Alevilik ve Bektaşılık açısından “ocak”, “Aleviliğin en önemli sosyal kurumlarından ve Aleviliğe özgü sosyal zincirin en önemli halkalarından birisi, soy halkalarıyla Hz. Ali’ye ve (ya) Hacı Bektaş’a bağlı olduğu “varsayılarak”, belirli kutsallık atfedilen (veya kutsanan), böylece dinî bir nitelik kazanan, akrabalık bağları esasıyla örgütlenen ve baba soyunun izlendiği *Anadolu’ya özgü bir tür kast*”tır (Aydın, 2004: 30). Alevilik ve Bektaşılık açısından dede kelimesi de farklı anlamlar taşır. “Dedeliğin Alevi toplumundaki yeri çok önemlidir. Dede, Alevi toplumunun

hem inanç (dinsel) önderi, hem sorun çözücü, hem barışçı, hem hakim, hem savcı ve hem de eğitici durumundadır” (Rençber, 2010: 404). Kısaca, bir farklılık başka farklılıklara zemin hazırlamaktadır.

Sonuç

Unutulmamalıdır ki, toplumda duygu, düşünce ve amaç birliğinin sağlanabilmesi ve bireylerin sağlıklı iletişim kurabilmesi için özellikle sosyal değerlerle ilgili konularda bireylerin kavramlar dünyası genel çerçevede aynı olmalıdır. Aslında Alevilik ve Bektaşilik konusunda bu birliktelik bir yönüyle sağlanmıştır. Toplum bu kavramın ayırdedici niteliklerini, çağrışımlarını değil millî birliği pekiştirecek nitelik ve öğelerini ön plana çıkarmıştır. Mesela “Alevilik ve Bektaşilikte çok önemli bir isim olarak kabul edilen Karaca Ahmet Sultan, İstanbul’un fethine katılmış büyük bir erendir. Bugün İstanbul’da kendi adına bir tekkesi vardır ve büyük bir mezarlığa da ismi verilmiştir. Hiçbir Sünni, “Karaca Ahmet” denildiğinde onun Alevi kimliğine bakmıyor aksine herkes etrafında birleşiyor. Aynı şey, Kaygusuz Abdal için de Somuncu Baba, Koyun Baba için de geçerlidir” (Aytaş, 2010). Toplumsal uzlaşmanın sağlanabilmesi için yeri geldikçe bunlar gibi birliği pekiştirici nitelik ve öğeler ön plana çıkarılıp işlenmelidir. Böylece *Alevilik ve Bektaşilik* de ortak kavramlarımızdan biri olacaktır.

Kaynakça

- AKSAN, Doğan (2006). ANLAMBİLİM Anlambilim konuları ve Türkçenin Anlambilimi, Engin Yayınevi, Ankara.
- AYDIN, Ayhan (2004). Günümüz Alevi Ozanları, Cem Vakfı Yayınları: 9, İstanbul.
- AYTAŞ, Gıyasettin (2010). Alevi Sorununun Çözüm Formülü (Röportaj). Bugün Gazetesi, 25 Ekim 2010 Pazar.
- BAŞER, Sait (2009). “Türk Anlama ve İnanma Modeline Dair” Türk Kimliği Ayvaz Gökdemir’e Armağan-2, Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- CEBECİ, Dilâver (2003). Bütün Şiirleri, Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- DEVELLİOĞLU, Ferit (1980). Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Doğu Matbaası, Ankara.
- Divanü Lûgat-it-Türk Dizini “Endeks” IV (1986). Çeviren: Besim ATALAY, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- KAPLAN, Mehmet (1988). Kültür ve Dil, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- KARAHAN, Leylâ (2011). “Türkçenin Zenginliği”, Türk Dili Üzerine İncelemeler, Akçağ, Ankara.
- RENÇBER, Fevzi (2010). “40 Soruda Adıyaman’da Geleneksel Alevilik” Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli, Alevilik Özel Sayısı, 56. Sayı, s.395- 406.
- [http: //tdkterim.gov.tr /bts/](http://tdkterim.gov.tr/bts/).